

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Cursus studiorum monasticorum, sive series sublimium disciplinarium - Cod. Ettenheim-Münster 99-110

Theologica universa - Ettenheim-Münster 108 - Tom. II

Cartier, Gallus

[S.l.], 1795

Caput secundum

[urn:nbn:de:bsz:31-111018](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-111018)

424
minis Philosophum hæc tria in Deo agnovisse
reponebant. At ubi ipsis pugnandum fuit
cum Hæreticis, qui ex Scholâ Platonis Patrem
majorem, et Filium minorem asperiebant,
idem Patres Platonis doctrinam et impie-
tatem procul abiecerunt et amandarunt.

Quæ verò ex Zoroastre, Trismegis-
to et Sybillis afferuntur, supposititia sunt,
et proximum post Christi tempora conficta,
ut inter alios observat Betavius, lib. i. De
Trinit. c. 2. Sed Jennis, genuina esse
carmina Sybillina, identitatem à Catholicis
laudata; certè foetus luminis naturalis, di-
vi nequeunt, cum in illis multa de Christo
canantur merè contingentia, qualis est ejus
passio; unde necesse est Sybillis in præ-
mium castitatis, ut nonnulli suspicantur,
hæc fuisse revelata, quemadmodum legitur
Num. 23. Balaam Divinitus afflatus pro-
pheta.

376.

Caput Secundum. De Processionibus Divinis.

Processionis nomine non aliud in-
teligitur, quam emanatio seu origo uni-
us ab alio, sic fluvius à fonte dicitur pro-
cedere, quòd ab eo emanet et oriatur.

Duplex est, transiens una, altera
immanens. Prior est ea per quam potentia
extra se ipsam operatur, talis est processio
caloris, per quam calefit aqua; ignis enim,
ex quo calor ille procedit, extra se ipsum, in
aquam nimirum, operatur. Posterior est
ea, in qua potentia seu principium opera-
tur in Subjectum intra se positum; sic visio
est actio immanens; nam ut oculus videat,

non est necesse, ut extra se ipsum exeat, seu
ut operetur in Subiectum, quod extra ipsum
oculum positum est.

425.

De processione immanente hic insti-
tuitur questio, num videlicet in divinis re-
periatur, non quidem qua sit tanquam
a causa aliqua proprie tali, sed a princi-
pio quodam duntaxat: item quotuplex
illa sit, seu quot in divinis numerentur:
quenam earum proprietates; principia,
et denique quodnam inter eas sit disci-
men. Huc omnia singulis paragraphis
disutiemus.

S. Primus

377.

De existentia et numero
processionum divinarum.

Processionem divinam definiunt
Theologi, quod sit Aeterna unius perso-
nae divinae ab altera seu duabus simul
origo ac productio.

Esse in Deo huiusmodi veras ex
divina substantia processiones nega-
runt Haeretici quotquot vel persona-
rum distinctionem, vel earumidem uni-
tatem naturae impugnare, de quibus
jam supra egimus. contra quos sit

Conclusio 1^a

378.

Datur in Deo vera et proprie dicta
processio.

Prob^o ex Scriptura. Psal. 109. v. 3.
Ex utero ante luciferum genuit. atqui
generatio sine aliqua processione conipi
nequit. Ergo, p.

— L. rix. B. 6.
pag. 193.

Joan. 8. v. 42. Ego ex Patre processi et veni, inquit Christus. Ubi per verbum processi aeternam suam generationem; per verbum autem veni temporalem in mundum missionem per suam Incarnationem designat.

Pariter de Spiritu Sancto dicitur Joan. 15. v. 26. Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis Spiritum veritatis, qui a Patre procedit.

Prob. 2.º ex Symbolo Niceno in quo lius dicitur Deus de Deo, et Spiritus Sanctus de Patre procedere aperitur.

Prob. 3.º Quia sunt in Deo plures personae à se invicem distinctae, ut mox dicemus. Atque personarum distinctio fundatur in processione originis unius ab alia, iuxta idud Scholae effatum, Omnia in Divinis sunt unum et idem, ubi non obstat relationis oppositio.

Conclusio 2.^a

Duo duntaxat, et non plures sunt in Divinis processiones.

Prob. 1.º ex citatis mox Scripturae testimoniis, in quibus non modo Verbi Divini, sed etiam Spiritus Sancti processio exprimitur.

Prob. 2.º Tot sunt in Divinis processiones, quot sunt personae procedentes. Atque duo duntaxat sunt personae divinae procedentes; nempe Filius et Spiritus Sanctus: Pater enim à nullo procedit: hinc dicitur Deus à se à Scriptoribus Ecclesiasticis, ingenuus, immasibilis, principium sine principio, origo et fons totius Divinitatis.

Prob. 3.º Ut duo sint duntaxat in Deo processiones, sufficit, quod in Deo

Sint. Solum Dna. facultates immanenter ope- 427.
rantes, et quod illa facultates Semper ac-
necessario agant. Atqui 1° non sunt plu-
res quam Dna. facultates immanenter ope-
rantes, intelctus nempe et voluntas. 2°
Eae facultates necessario agunt: Deus enim
necessario intelligit, et amat essentiam su-
am. 3° Semper agunt, cum Deus non
possit ab agendo ad intra abstinere. Ergo.

Prob. 4to Quid quid est infinitum,
unicum est in suo ordine. Atqui Verbum
divinum, ut pote terminus intellectus
divina, est infinitum; Spiritus Sanctus
quoque, qui terminus est divinae volitionis,
est infinitus. Ergo unicum est in Deo Ver-
bum, unicus Spiritus Sanctus. Ergo non
plures sunt, quam Dna. processiones ex qua-
rum una Verbum, ex altera Spiritus Sanc-
tus procedit.

Solvuntur Objectiones.

380.

Z. 10A

Ob. 1° contra iam Conclusionem.

Deus est ens à se, seu nullam sui causam, nul-
lum principium agnovit, Ergo procedere ab
alio non potest.

Resp. Dist. ant. Deus est ens à se, ra-
tione essentiae seu naturae, quae nec ab alio
procedit nec generat, nec generatur, con.
Est à se ratione personae, iterum dist. per ex-
clusionem vere causae ac dependentiae, con.
per exclusionem originis seu processionis ab
alio, adhuc dist. Deus Pater, con. idem quippe
fons est et origo divinarum personarum,
quae ab ipso procedunt, ipse vero ab alio non
procedit, unde per appropriationem appella-
tur Pater à se. Deus Filius, et Spiritus Sanc-

428. tus, neg. Filius enim est à Patre, Spiritus
Sanctus à Patre et Filio. Porro ùm Deus
Simpliçiter dicitur ens à se, spectatur ratio-
ne essentia seu natura Divina Designata: ipse
enim persona Filii et Spiritus Sancti aliquam
sui originem, principium aliquod agnoscunt.

Just. Multi Veteres dicunt, Patrem
esse causam filii, p. ut Justinus, in Dialogo
cum Tryphone, ubi scribit, Deum Patrem
esse Filio causam cur sit. Constantinus
Magnus, in oratione ad Sanctorum coetum
apud Eusebium sic loquitur: Pater quidem
Filii causa est, Filius vero est causatum.

S. Basilii lib. 1. contra Eunom. Nos autem,
inquit, secundum causarum habitudinem
ad ea, quae ex illis oriuntur, Patrem colo-
cari ante Filium asserimus. Item ibid,
Vox ipsa Patris, ait, quid aliud significat,
nisi hoc quod causa est et principium ejus
qui ex ipso genitus est. S. Gregorius Na-
zianzenus orat. 29. ubi hoc ait: Deus qui-
dem s. de Patre loquitur: est Deus, signi-
ficat Filium et Spiritus Sanctus ad unam
causam referuntur. Ergo vel nulla da-
tur in Deo processio, vel si datur aliqua,
tunc est unius ab alio tanquam à verà cau-
sà duntaxat, non tanquam ab origine
vel principio tantum.

Resp. Dist. ant. Multi Veteres di-
cunt Patrem esse causam Filii improprie
sumptam, con. proprie sumptam, neg.
ant. Causa improprie sumpta est sim-
plex communicatio esse, abstrahendo, an
per eam communicationem terminus pen-
deat à principio, aut ab eo minime pen-

Deat. Ita causam huc intellexisse laudatos 429.
Veteres patet ex eo, quod conceptis terminis
docuerint, Verbum vere ac substantialiter
esse Deum, ac proinde non esse terminum,
qui à suo principio Patre nimirum, tan-
quam effectus à causâ pendeat. Usi sunt
autem eâ loquendi ratione, ut adversus Sa-
bellianos aliosque similes haereticos perso-
narum distinctionem in divinis adstruerent.

Ob. 2.º contra 2. Jam Conclusionem. 381.

Quod infinitum est, unicum sit oportet.
Hinc Dei unitatem probant Veteres, quod
sit ens infinitum. Atqui duo esse non
possunt simul infinita. Ergo cum pro-
cessio in Deo sit infinita, unica esse de-
bet.

Resp. Dist. Maj. Quod est infini-
tum, unicum est in suo ordine, et, ut di-
citur, intensivo, conc. Ita quia procef-
sio per intellectum infinita est, unica
quoque est, et unicum producit Verbum:
idem dicendum de processione per volun-
tatem. Quod infinitum est, debet esse
unicum extensive, et in alio quovunque or-
dine, neg. maj. Ita processio per intelec-
tum non excludit processionem per volun-
tatem, imò hanc importat, et utraque
in suo ordine, ac quasi specie infinita est.

Just. Prima processio totam na-
turâ communicat et exhaurit. Ergo alteri
processioni locum non relinquunt.

Resp. Dist. ant. totam exhaurit na-
turam, et non totaliter, seu non omni mo-
do, neque in quolibet ordine, conc. Totam
et totaliter, ac in quolibet ordine, neg.

3. 195

430. ant. Prima processio totam naturam exha-

382.

crit in ordine intellectionis duntaxat, sicut
Secunda eam exhaurit in ordine Spirationis.
Ob. 3to contra id, quod in eadem
conclusionem 2da asseritur, non plures scilicet
esse quam duas, in Deo processiones. Etsi
vis Spirandi in Patre sit infinita et exhaus-
ta per processionem Spiritus Sancti, nihilo-
minus tamen Filio communicatur, qui simul
cum Patre Spiritum Sanctum producit. Ergo
etsi vis intelligendi Patris exhausta sit per
generationem Verbi, poterit nihilominus
Verbum aliud Verbum producere, et ita in
infinitum.

Resp. neg. cons. et paritatem. Dis-
paritas est, quod Verbum accipiat intelli-
gendi facultatem jam sui ipsius productio-
ne exhaustam; non autem accipiat volun-
tatem termini sui processione exhaustam.
Scilicet in illo priori instanti originis, quo
Pater producit Filium, nondum in nostro
conveniendi modo; intelligitur exhausta
ipsius vis Spirandi; quia nondum intelli-
gitur Spirasse Spiritum Sanctum, qui enim
Secundus sit origine à Filio, ab ipso ut et à
Patre tanquam ab unico principio procedit.
At intelligendi vis omnino exhausta est per
productionem termini infiniti, Verbi scilicet
Divini, quod unicum sufficit, nec aliud est
possibile.

383.

Ob. 4to Fecunditas, qua in genera-
di et Spirandi facultate posita est, Summa
est in Deo perfectio. Ergo si generandi faul-
tate careat Filius, et utraque Spiritus Sanc-
tus, ipsis deerit Summa aliqua perfectio. At-
qui personis divinis nulla deerit potest perfec-
tio. Ergo, p.

Resp. Dist. ant. Summa est perfectio 431,
 in natura divina, conc. in persona divina,
 subdit. in persona Patris, conc. in persona
 Filii et Spiritus Sancti, neg. ant. Summa
 quidem est natura divina perfectio, quod
 fecunda sit per intellectum et voluntatem,
 Summa haec etiam est in Patre perfectio; Sum-
 ma quoque est in Filio perfectio quod Spi-
 randi vim habeat. Verum in Patre utra-
 que perfectio est relativa, ut et in Filio
 vis Spirandi ipsi cum Patre communis; porro
 perfectiones relative nec postulant nec
 possunt esse omnes in singulis personis di-
 vinis; relata enim sibi opponuntur, et se
 invicem excludunt. Neque tamen exinde
 sequitur, Patrem perfectiorem esse Filio,
 et Filium Spiritu Sancto: non enim mi-
 nor est perfectio Filio quod generetur, quam
 Patri, quod generet; idem dicendum de Spi-
 ritu Sancto. Quam porro quavis persona divi-
 na perfectionem relativam non habet for-
 maliter, hanc habet identice, propter na-
 tura ejusdem communionem, ut infra expo-
 nemus. Quod autem Filius Verbum
 aliud non generet, et Spiritus Sanctus alium
 voluntatis terminum non producat, id non
 ex defectu et impotentia oritur, imo potius
 ex Summa et infinita eorum perfectione.
 Ideo enim Filius aliud Verbum non generat,
 quia ipse est Verbum infinitum adaequans
 totam naturam divinam in eo genere fecundi-
 tatem; sic et Spiritus Sanctus cum divinam
 exhauriat voluntatem, non potest alium
 producere ejusdem voluntatis terminum. Ita
 fere hanc objectionem solvunt SS. Patres Grego-
 rius Naz. et Augustinus*.

* Orat. 37. a
 * Lib. 2. adversus
 Maximianum.

432. Ob. 1to. Subsistentia Patris, imò et om-
384 nes ejus perfectiones ab ejus divina essentia pro-
fluunt. Ergo totidem sunt processiones dis-
tincte. Ergo longè plures sunt in Deo processio-
nes, quàm due.

4196
Resp. Dist. ant. Subsistentia Patris
et omnes ejus perfectiones fluunt à divina
essentia, tanquam à radice et fundamento,
per simplicem, ut ajunt, metaphysicam,
virtualem et improprie dictam emanatio-
nem, quomodo proprietates ab essentia flue-
re seu emanare dicuntur, conc. fluunt ab
essentia tanquam à principio productivo
et per emanationem physicam ac proprie
dictam, quomodo Filius et Spiritus Sanctus
in Deo producuntur, neg. ant.

D. Secundus.

385.

De divinarum processionum proprietas.

Proprium seu Proprietas, prout in
Logica nostra part. i. c. 3. jam adnotavimus
est attributum essentiale secundarium rei ali-
cujus eidem soli et semper conveniens. Varia
porro hujusmodi attributa divinis processio-
nibus in sepe dignoscuntur.

1° enim sunt immanentes, quia ea-
rum termini, Filius scilicet, et Spiritus
Sanctus, sunt in ipso Deo. Joan. 10. v. 38. Pa-
ter in me est, inquit Christus, et ego in Patre.

Ratio est, quia intellectus et voluntas fa-
cultates sunt immanentes, quæ terminos ha-
bent internos et sibi intime conjunctos.

2° sunt aeternæ, quia ipsi Deo co-
aevæ. Egressus ejus 1. Filii: ex diebus aeterni-
tatis. Mich. 5. v. 2. Idem dicendum de Spi-
ritu Sancto. Sicut enim Pater se ipsum ab a-
eterno cognoscendo, producit Verbum; ita Pa-

teret Filius seu Verbum se se mutuo amore 433
prosequendo produunt Spiritum Sanctum, qui
amor est seu charitas increata Substantialis.

3° Sunt Substantiales, id est termini
nos habent Subsistentes et personales, non
verò accidentales et adventitios, quales sunt
in nobis termini intellectus et voluntatis, * termini intellectu-
nis et voluntatis in
in Deo quippe nihil est accidentale, nihil
adventitium. nobis sunt ea, quae
intelligimus et volu-
mus seu amamus.

4° Sunt necessaria, quia ab illis
temperare se non potest divina essentia;
necessitate quippe natura Deus se ipsum
cognovit et amat.

5° Sunt metaphysica, hoc est i-
tra omnem mutabilitatem, dependentiam
aut naturae diversitatem: Divina liquidem
profectiones in suo conceptu important
suntaxat originem unius personae ab alia,
absque ulla mutatione sive in subiecto,
sive in termino; absque ulla prioritate
temporis aut naturae in una personae; abs-
que ulla dependentia, divisione, partitio-
ne, separatione, sectione essentiae; uno
verbo, absque ulla earum imperfectionum,
quae physicam productionem semper co-
mittantur.

S. Tertius.

386.

De principiis Divinarum
profectionum.

Duplex à Philosophis distinguitur actionis
principium, nempe principium quod, et prin-
cipium quo. Prius est suppositum ipsum agens:
alterum est forma seu virtus per quam
principium quod agit, sive est virtus à
qua profluit actio productiva. Vocatur etiam

434. principium formale, quia illius virtus est veluti forma, à qua est actio; quae virtus cum duplex sit, remota nempe et proxima, duplex quoque distinguitur principium quo, remotum unum, proximum alterum; istud est per quod suppositum immediate operatur, et est ipsa natura facultas aut potentia; illud vero est id seu virtus illa, per quam suppositum mediate duntaxat operatur. Sic e.g. Petrus intelligens est principium quod; anima rationalis est principium quo remotum, et intellectus est principium quo proximum intellectionis.

Porro quamvis in Deo, ut pote simplicissimo, persona, natura, intellectus, voluntas, intellectio, volitio, sint re ipsa quid unum et idem; nihilominus tamen Theologi in subsidium infirmitatis nostrae, atque ut mysterium SS. Trinitatis commodius exponant, singula haec mentem. Et quamvis omnes conveniant inter se, principium quod processionum divinarum esse ipsammet personam producentem; de principio tamen quo sive proximo sive remoto controversia est inter ipsos: aliqui enim volunt, essentiam divinam ut precisam ab operationibus vitalibus intellectus et voluntatis; ceteri tamen communiter tuerentur, intellectum et volun-

S: 197.

* id est, inter illa te discernunt, idque cum fundamento in re, statuant distinctionem virtua-

lem.

propter humanam. Sicut divina natura perfectionem, qua fit, ut etri omnino simplex sit, tamen pluribus distinctis aequiva-

leat. Et quamvis omnes conveniant inter se, principium quod processionum divinarum esse ipsammet personam producentem; de principio tamen quo sive proximo sive remoto controversia est inter ipsos: aliqui enim volunt, essentiam divinam ut precisam ab operationibus vitalibus intellectus et voluntatis; ceteri tamen communiter tuerentur, intellectum et volun-

tatem esse principium quo proximum et im- 435.
mediatum processionum divinarum. Hoc
etiamnum ab ipsis supposito, quaerunt adhuc
ulterius per quos actus intelligendi et volendi
personae procedant: an per illos, qui essen-
tiales appellantur, et communes sunt tribus
personis; an vero per actus, qui notionales di-
cuntur, seu personales, et personis sunt pro-
prii, qualis est actus paternitatis intelligen-
do Verbum procedentis, p.

Verum haec Theologorum his intra Scho- 387.
lasticos haeret parietes, nec ultra protendi-
tur, nec ad illustrandum quemdam circa
Mysterium SS. Trinitatis fidei articulum
quidquam confert; nec alio fine in Scholas
inverta, quam ad ostentandam ingeniorum
subtilitatem, videtur. unde merito à no-
bis, quibus huiusmodi admodum inutilia
minime sunt ad palatum, negligi posse
eam arbitramur; ut tamen circa eam
aliquid saltem dixisse videamur, non
improbabilem censemus opinionem illam,
quae statuitur, principium quo remotum
esse naturam divinam, et principium
quo proximum processionis filii intel-
lectum notionalem seu paternitate
affectum; processionis vero Spiritus Sanc-
ti, voluntatem notionalem, seu cui ad-
iuncta est Spiratio. Quod explicari po-
test exemplo visionis humanae, cuius
principium quod est homo, ab ea enim
denominatur videns: principium quo re-
motum est natura humana, quia est
radix facultatis visiva, et consequenter

436. visionis: principium quo proximum est ipsa
facultas visiva, quia per eam homo proxi-
mè videt. Sic, à pari, Pater in divinis
est principium quod generationis Filii:
ab eà enim denominatur generans: natu-
ra divina principium quo remotum, est
enim prima radix fecunditatis paternae:
intellectus verò notionalis principium quo
proximum; quia immediatè per intellectum
notionalem generat Filium. Similiter
per voluntatem notionalem, seu Spiratio-
nem activam, Pater et Filius immediatè
spirant Spiritum Sanctum. Ratio est, quia
nec Filius diceretur Verbum, nec Spiritus San-
ctus Amor et Donum, nisi ille procederet
per intellectum, hic verò per voluntatem.
Deinde si Filius et Spiritus Sanctus imme-
diatè procederent per naturam divinam,
unus eorum esset modus procedendi, ac prin-
cipio unica in Deo esset processio.

Ceterum quamvis hæc omnium
penè Theologorum, si Durandum lib. i. Sent.
dist. 6. enipias, sit sententia, non tamen
cuicquam succensebimus, si aliam exponen-
di hanc questionem invire maluerit viam.

388.

I. Quæstio.

De discrimine processionis
Filii à processione Spiritus Sancti:
Seu quare processio Filii sit et dica-
tur generatio, non autem pro-
cessio Spiritus Sancti.

Ariani constanter negarunt Verbi
processionem nominari debere generatio-
nem: nec mirum; cum enim nolent, Verbum
esse verè Deum ac Patri consubstantiale, con-

6. 1900.

sequens erat, ut assererent, ipsum verum genera- 437.
tione non produci: nempe qua generatione
produuntur, ejusdem, saltem secundum spe-
ciem, sunt nature, ut videre est in homine
qui ab alio generatur: Et contra Catholici
quovis seculo Verbi processionem à Patre vo-
carunt veram ac proprie dictam generatio-
nem, indeque desumpserunt invicem argu-
mentum pro consubstantialitate Verbi.

Generatio autem Strictissime seu
Specificè sumpta, et prout solis viventibus
convenit, communiter definitur: origo vi-
ventis à vivente tanquam à principio con-
juncto in similitudinem nature.

Dicitur 1° origo, id est, productio,
processio, emanatio, prolatio; hæc enim
sunt Synonyma. 2° Viventis à vi-

vente, quia generatio Strictissime sumpta
est vitalis. 3° Tanquam à principio

conjuncto, scilicet per participationem vel
totalem, vel partialem Substantiæ generan-
tis: nam generans debet communicare ge-
nito aliquid, quod sibi sit vel fuerit con-
junctum. Hinc creatura quantumvis
vivens, et à Deo vivente producta, non
est Strictissime loquendo, genita à Deo.

4° In similitudinem, ita ut generatio per
se, et non per accidens, tendat in similitudinem
geniti cum generante. Ex hujus defectu
Eva non est filia Adami, licet processerit
ab Adamo, quia nempe communicatio
costæ non tendebat per se in similitudi-
nem Evæ cum Adamo, sed tendit solum

438. per accidens, quatenus Deus ~~procedit~~ proter
ordinem naturalem, ex Adami costâ Evam
efformavit. 5.º In similitudinem na-
turae, perfectam scilicet et adaequatam,
nisi forte per accidens imperiatur. Unde
generans et genitus debent habere eandem
vel specie vel numero naturam. Hæc ita
prosuppositâ generationis definitione, sit.

389.

Conclusio.

In divinis sola Verbi proceptio dicen-
da est generatio, non autem proceptio Spi-
ritus sancti.

Prob. 1.º Ex S. Scriptura. Gal. 2.
v. 7. Pater æternus sic Filium addressat:
Filius meus es tu, ego hodie genui te. De
eodem Filio Isaias dicit c. 53. v. 8. gene-
rationem ejus quis enarrabit. Item Joan.
1. v. 18. Unigenitus Filius, qui est in sinu
Patris, ipse enarravit. Et ~~pro~~ nempe
c. 3. v. 6. Christus ipse ad Nicodemum dixerat:
Sic Deus dilexit mundum ut Filium suum
unigenitum daret. Quæ Joannes ipse repe-
tit 1. Joan. c. 4. v. 9. Ex quibus sic confi-
ditur argumentum: Ea proceptio sola me-
rito dicitur generatio, cujus principium
est Pater, terminus vero Filius. Atqui
principium proceptionis Filii est Pater
terminus vero Filius. Ergo, p.

Insuper Scriptura verbo specie-
liter tanquam aliquid ipsi proprium, ideo-
que constitutum in ratione Filii tri-
buit rationem imaginis et figuræ Patris,
ob specialem scilicet similitudinem, quam
ex vi sue proceptionis habet cum Patre,

ut Colos. i. v. 15. Qui est imago Dei invisibilis 439.
Et Heb. i. v. 3. Figura Substantia ejus.

Prob. 2.º Ex Conciliis generalibus
Nicensi I. et Constantinopolitano I. in Sym-
bolo definitibus secundam in divinis
personam esse Filium Dei unigenitum.
Quibus accedunt Symbola Apostolicum et
Athanasianum, in quibus Verbum di-
citur Filius Dei unicus, unigenitus, p.
Item plura Ecclesia decreta, quibus con-
fixi sunt ii, qui plures Filios in divi-
nis admiserunt; qua de re vide SS. Justi-
num, Apolog. 2. Athanasium, in Sabel-
ianos, Optatum lib. 4. p.

Prob. 3.º Unanimi Patrum con-
sensu, quos late refert Betavius, Tom. 2.
lib. 7. c. 13. Unum et alterum hic addu-
xisse sufficiet. S. Athanasius, lib. De De-
cret. Synod. Nic. Si imaginem nominas,
inquit, Filium eo ipso indicaveris: quid
enim est simile Deo, nisi sua ipsius pro-
genies. S. Augustinus, lib. 7. De Trin.
c. 2. Co Filius, ait, quo Verbum, et eo
Verbum, quo Filius. Et Tract. 48. in
Joann. Verbum Dei semper cum Patre
et semper Verbum; et quia Verbum Deo
Filius. S. Ambrosius, lib. De Incarn.
c. 3. Si multa Verba, inquit, multi Filii.

Prob. 4.º Ratione. 1.º Quia defi-
nitio generationis à nobis adducta, scilicet
omnibus imperfectionibus generationis
creata, processioni Filii recte congruit.
2.º Est origo, id est, emanatio, processio.
Joann. 8. v. 42. Ego ex Deo processi.

7. 199.

440.

2°. Est vivens à vivente. Joan. 5. v. 26.
Sicut Pater habet vitam in Semetipso, sic
dedit Filio habere vitam in Semetipso.

3°. Est à principio conjuncto. Joann.
14. v. 10. Non creditis, quia ego in Patre, et
Pater in me est.

4°. Denique, est in similitudinem,
inò in unitatem naturæ. Joann. 10. v. 30.
Ego et Pater unum sumus. Idque vi pro-
cessionis.

¶ 2°. Quia in divinis Pater est pro-
prie Pater, et Filius est proprie Filius:
nam uterque sic vocatur simpliciter in
Scriptura, à Patribus et Conciliis: unde S.
Gregorius Nazianzenus tract. De fide ait:
Quis Catholicorum ignorat, Patrem verè
esse Patrem, Filium verè esse Filium.

Atqui nemo est proprie Pater, nisi generet,
ne quis est proprie Filius nisi generetur.
Ergo in divinis Filius generatur à Patre,
ac proinde processio Filii à Patre est ge-
neratio. Eaque sola ipsi convenit, prout
hactenus adducta momenta evincunt, adeo-
que processio Spiritus Sancti non est ge-
neratio, sed Spiratio activa Patris et Filii.
cujus quidem Discriminis rationem certam
sola fides nobis subministrat.

390.

Non ignoramus Theologos inter alias
rationes, hanc præcipuam hujus processio-
num Discriminis afferre causam: Verbum pro-
cedit à Patre per actum intellectus, seu per
actum, quo Pater æternus se ipsum cognos-
cit, estque terminus divina cognitionis.
Ides enim dicitur Verbum, inquit S. Basi-

lius, Thom. in Evang. S. Joannis, ut ostendatur, ex 441.
mente processisse. Et S. Gregorius Nazianze-
nus, Orat. 30. Verbum, inquit, appellatur, quo-
niam sic se habet ad Patrem, ut Verbum ad
mentem. Atqui talis actus est causa ut
processio Verbi à Patre dicatur generatio.
Nam ut illius producit in similitudinem
divine nature seu principii producentis,
cum intellectus divina ordinetur ac tendat
ad exprimendum similitudinem perfectam
sui objecti, nempe nature divine, imò sit
perfectissima representatio et expressio
nature divine. Unde processio Verbi est
origo viventis à vivente ut principii con-
juncto in similitudinem nature, ideoque
verè ac propriè generatio; et Filius proce-
dit in similitudinem nature Patris: nam
ut suo processione accipit naturam divi-
nam per se primo, ut est similitudo for-
malis seu representatio et expressio ipsius
met nature divine, que est natura Patris.
At verò Spiritus Sancti processio non est
generatio, quia cum procedat per actum
voluntatis*, seu per amorem, qui est que-
dam voluntatis spiratio seu impulsio in
rem amatam, et à qua Spiritus Sanctus
nuncupatur, quasi sancti spiratus; ejus
processio non est per se primo secundum
rationem similitudinis, sed secundum ra-
tionem vitalis impulsus: nam amor non
est per se ordinatus ad exprimendam si-
militudinem sui objecti, sed est inclinatio
seu propensio vitalis in objectum, et motus
amantis in amatum.

0. 200.

* Per actum volun-
tatis divine pro-
cedere Spiritum
Sanctum osten-
dunt passim Scrip-
tura et SS. Patrum
textus, in quibus vo-
catur charitas, do-
num, amor Patris
ac Filii: in enim
textus significant,
eum esse terminum
charitatis et amoris,
quibus Pater et Fili-
us se invicem amant.

442.

Haec quidem Theologi communiter post
S. Thomam 1. part. q. 27. a. 1. et 2. et q. 34. a. 2.
Verum ista ratio planè certa non videtur,
sed gravissimis subiacet incommodis. 1.º enim
certum non est apud omnes, intellectum, cum
intelligit, producere seu efformare intra
se speciem quamdam seu Verbum mentis,
quod sit viva et formalis objecti represen-
tatio. 2.º Non est de ratione intellu-
tus ut sic, et prout abstrahit à Divino et hu-
mano, ut assimilet sibi terminum in natu-
rà, sed tantum ut assimilet, ut vocant, in-
tentionaliter. Ergo Verbum Divinum ex eo
proiisè, quòd procedat per intellectum, non
habebit, quòd sit Patri consubstantialis. 3.º
Ex adducta ratione videtur sequi, Spiritum
Sanctum vi sua processionis formaliter equò
jure dici debere Filium, ac Verbum ipsum;
nam vi idius tam similis est in naturà Divi-
nà quàm ipsum Verbum, est quippe vi sua
processionis Deus unus cum Patre et Filio
adeoque similis in naturà cum idis, nec
non persona subsistens ac Divina, utpote
quia procedit per voluntatem Divinam, qua
ex se producit terminum substantialem, at-
que tendit ad unionem perfectissimam seu
substantialem, consequenter et ad simili-
tudinem: nihil quippe tam simile est al-
teri, quàm quòd unam habet cum ipso natu-
ram. Patet igitur, quòd vi hujus Theo-
logorum rationis, Spiritus Sanctus perinde
dici possit similis Patri, et consequenter Fi-
lius, ac ipsum Verbum.

391.

Longè igitur tum refellendis Hæreti-
corum cavillationibus, tum dignitati et
altitudini hujus mysterii magis accom-

modatum videtur, si neglectis, quae vulgò pro-^{443.}
feruntur, rationibus, ex unâ fivè Statua-
mus, discrimen quidem esse inter generatio-
nem Filii, et profectionem Spiritus sancti,
cujus causam ac rationem certam, et quae
undequaque sufficiat, planè ignoramus.

Certè S. Patres ipsi, Macedonianis,
qui, ut Spiritus sancti divinitatem impugna-
rent, hoc argumentò utebantur*, cum nem-
pe, si à Patre procederet, aequè esse ipsius
Filium ac Verbum, respondentes, equidem
quâdam discriminis inter generationem Ver-
bi, et Spiritus sancti profectionem causas
~~quodam~~ aliquam præferentes verisimilitu-
dinem afferre conabantur, ultro tamen mo-
uerunt, evidentem discriminis hujus ra-
tionem minimè reddi posse. De Patre et
Filii, De Patre est Spiritus sanctus, ait S.
Augustinus*, sed idè genitus, iste procedens.
Quid autem inter nasci et procedere intersit,
de illâ excellentissimâ naturâ loquens, ex-
plicare quis potest? Non omne quod proce-
dit nascitur, quamvis omne procedat quod
nascitur..... Haec scio. Distinguere autem
inter illam generationem et hanc procef-
sionem nescio, non valeo, non sufficior.

* Apud S. Athanasium
Ep. ad Serapionem.

* lib. 3. cont. Maxi-
imum c. 14.

* Caput Tertium
De Relationibus divinis.

392.
* vid. inf. Exercit. Theolog.
Exercit. 3. n. 42. et seq.

Relatio, prout definitivimus in nostra
Metaphysicâ part. i. c. 2. . . * est ordo
scilicet respectus vel habitudo unius ad aliud.

* Adiuncta sunt ea,
quae ibidem de
relationibus disse-
ruimus.

Duplex generatio dicitur, rationis
una, altera realis. Prior est, quae fingi-
tur ab humana mente inter ea, quae sua
pte naturâ ad invicem non referuntur,

Sim. C. pag
201.